

APLINKOS APSAUGOS AGENTŪRA

Biudžetinė įstaiga, A. Juozapavičiaus g. 9, LT-09311 Vilnius
tel. 8 706 62 008, faks. 8 706 62 000, el.p. aaa@aaa.am.lt, <http://gamta.lt>
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188784898

Energetikos ministerijai
info@enmin.lt

2017-05-24
į 2017-

Nr. (4.4)-A4- 5444
Nr.

DĖL BŪTINŲJŲ PRIEMONIŲ, SKIRTŲ APSISAUGOTI NUO TREČIŲJŲ ŠALIŲ NESAUGIŲ BRANDUOLINIŲ ELEKTRINIŲ KELIAMŲ GRĖSMIŲ, VERTINIMO

Ministro pirmininko pavedimu Nr. G-5271 pagal kompetenciją atlikome vertinimą pagal Lietuvos Respublikos būtinųjų priemonių, skirtų apsisaugoti nuo trečiųjų šalių nesaugių branduolinių elektrinių kelių grėsmių, įstatymo Nr. XIII-306 3 str. 1-3 d. nustatytas aplinkybes, sąlygas ir kriterijus dėl Astravo atominės elektrinės, ir teikiame informaciją.

Viena iš būtinųjų priemonių, siekiant užtikrinti savalaikį reagavimą, su tikslu apsaugoti gyventojus ir neigiamą poveikį aplinkai, esant avarinėms situacijoms trečiųjų šalių nesaugiose branduolinėse elektrinėse, nuolatos vykdomas aplinkos radiologinis monitoringas, kurio metu operatyviai gaunama tiksli ir patikima informacija, kuri gali būti naudojama tiek pernašos prognozei, tiek aplinkos būklės vertinimui, tiek reikalingų apsauginių priemonių (evakuacija, jodo profilaktika ir pan.) planavimui ir taikymui.

Aplinkos apsaugos agentūra (toliau – Agentūra) jau pradėjo ankstyvojo perspėjimo stočių tinklo plėtimą pasienyje su Baltarusija. Šiuo metu Lietuvoje veikia 16 ankstyvojo perspėjimo stočių (gama dozės galios matavimo ore) tinklas, tačiau tik viena stotis yra prie Baltarusijos sienos (Buivydžiuose, oro ir vandens). Be to, Vilniuje yra automatinė radionuklidų aktyvumų aerozoliuose matavimo stotis. Remiantis ES ir TATENA ekspertų rekomendacijomis, 2017 m. numatyta įrengti 14 naujų gama dozės galios matavimo (ore) stočių prie Baltarusijos sienos.

Papildomai Agentūra atlieka radionuklidų pernašos prognozę (jei ypatinga radiacinė situacija įvyktų ne toliau kaip 200 km nuo valstybinės sienos visomis kryptimis). Radionuklidų pernašos prognozė atliekama naudojantis sprendimų paramos sistema ARGOS pagal meteorologinius duomenis ir iš VATESI gautą informaciją apie radionuklidų išmetimą į aplinkos orą.

Agentūros laboratorijoje nuolatos atliekami radiologiniai aplinkos mėginių tyrimai, kurių duomenis naudojami poveikio aplinkai vertinimui. Rengiant naują Valstybinę aplinkos monitoringo programą, numatoma išplėsti monitoringą Neries upėje.

Direktorius

Robertas Marteckas

Beata Vilimaitė Šilobritienė, tel. (8 5) 2750474, el.p. beata.silobritiene@aaa.am.lt

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, A. Jakšto g. 4/9, LT-01105 Vilnius,
tel. (8-5) 266 3661, faks. (8-5) 266 3663, el. p. info@am.lt, http://www.am.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188602370

Energetikos ministerijai

2017-05-²⁴ Nr. (10-3)-D8-³⁷⁹⁶
Į 2017-05-15 Nr. S-17-1224

Kopija

Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai

DĖL BALTARUSIJOJE, ASTRAVO RAJONE, STATOMOS ATOMINĖS ELEKTRINĖS GRĖSMIŲ VERTINIMO

Vykdydami 2017 m. gegužės 15 d. Vyriausybės kanclerio pavedimą Nr. S-17-1224, teikiame Baltarusijoje, Astravo rajone, statomos atominės elektrinės (toliau – Astravo AE) grėsmių vertinimą pagal šiuos Lietuvos Respublikos būtinųjų priemonių, skirtų apsisaugoti nuo trečiųjų šalių nesaugių branduolinių elektrinių keliamų grėsmių įstatymo 3 straipsnio 3 dalies 5 punkto kriterijus:

Ar valstybė, parinkdama branduolinės elektrinės statybos vietą, statydama ar eksploatuodama branduolinę elektrinę, laikosi Jungtinių Tautų poveikio aplinkai įvertinimo tarpvalstybiniame kontekste konvencijos (Espo konvencijos)?

Pagal Jungtinių Tautų konvencijos dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste (toliau – Konvencija) 2 straipsnio 2 dalį Konvencijos 1 priede išvardytos planuojamos ūkinės veiklos rūšys, kurios gali sukelti esminį nepalankų tarpvalstybinį poveikį, ir joms turi būti taikomos tarpvalstybinio poveikio aplinkai vertinimo procedūros. Atominės elektrinės ir kiti įrenginiai su branduoliniais reaktoriais (išskyrus tyrimo įrenginius skylančių ir reprodukuojamų medžiagų gamybai ir konversijai, kurių didžiausioji galia neviršija vieno kilovato, esant pastoviai šiluminei apkrovai) nurodyti Konvencijos 1 priedo 2 punkte, todėl Astravo atominės elektrinės statybai taikomos Konvencijos nuostatos ir vadovaujantis jomis prieš priimant galutinį sprendimą dėl AE statybos turi būti atliktos tarpvalstybinio poveikio aplinkai vertinimo procedūros.

Astravo AE parengiamieji statybos darbai pradėti 2009 m. sausį. Vadovaudamasi Konvencijos nuostatomis, Baltarusija apie AE statybas informavo Lietuvą tik 2009 m. rugpjūčio 28 d. 2010–2011 m. laikotarpiu Baltarusija bandė atlikti tarpvalstybinio poveikio aplinkai vertinimą, tačiau Lietuva, matydama, kad Baltarusija vykdydama tarpvalstybinio poveikio aplinkai vertinimo procedūras pažeidinėja Konvencijos reikalavimus (visuomenės informavimas, netinkami poveikio aplinkai vertinimo dokumentai, neatsakyta į klausimus dėl Astravo AE projekto grėsmių Lietuvos gyventojams ir aplinkai), 2011 m. birželio 7 d. pateikė skundą Konvencijos įgyvendinimo komitetui dėl šios Konvencijos pažeidimų Baltarusijai atliekant Astravo AE projekto tarpvalstybinį poveikio aplinkai vertinimą. 2013 m. kovo 12–14 d. Konvencijos įgyvendinimo komitetas parengė išvadas ir rekomendacijas dėl Baltarusijos Astravo AE, kuriose nurodoma, kad Astravo AE statyba vykdoma nesilaikant Konvencijos reikalavimų. Šios išvados patvirtintos 2014 m. birželio 2–5 d. vykusiam

6-ajame Konvencijos šalių susitikime, konstatuojant, kad vystydama Astravo atominės elektrinės projektą, Baltarusija pažeidė:

- **Konvencijos 2 straipsnio 6 dalį** (visuomenės informavimo ir dalyvavimo tarpvalstybinio poveikio aplinkai vertinimo procese procedūra);
- **Konvencijos 4 straipsnio 2 dalį** (nesilaikė Konvencijos reikalavimų rengdama ir pateikdama poveikio aplinkai vertinimo dokumentus, neatsakė į Lietuvos keliamus klausimus);
- **Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies a punktą** (nenagrinėdama ir nevertindama atominės elektrinės statybos vietos, Baltarusija nesilaikė Konvencijos reikalavimų);
- **Konvencijos 6 straipsnio 1 ir 2 dalis** (galutinis sprendimas dėl Astravo AE priimtas nesilaikant Konvencijos reikalavimų (priimti du Baltarusijos Prezidento dekretai – dekretas Nr. 418 2011-09-15 ir dekretas Nr. 499 2013-11-02, nors procedūros neatliktos).

6-ajame Konvencijos šalių susitikime patvirtintos ir specialiosios rekomendacijos, pagal kurias Baltarusija įpareigota surengti TATENA specializuotą aikštelių vertinimo SEED misiją, kuri nešališkai įvertintų Astravo aikštelės tinkamumą atominės elektrinės statybai ir jos atrankos kriterijus. Šios rekomendacijos Baltarusija neįvykdė iki šiol.

Ar valstybė, parinkdama branduolinės elektrinės statybos vietą, statydama ar eksploatuodama branduolinę elektrinę, laikosi Jungtinių Tautų konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais (Orhuso konvencijos)?

2015 m. kovo 25 d. Lietuva (Aplinkos ministerija) kreipėsi su skundu į Orhuso konvencijos Atitikties komitetą dėl Baltarusijos veiksmų atitikties įgyvendinant Astravo AE projektą. Siekdama apginti Lietuvos visuomenės interesus, Lietuva skunde teigė, kad Baltarusija pažeidė Orhuso konvencijos nuostatas planuodama ir įgyvendindama Astravo AE projektą, konkrečiai Orhuso konvencijos:

- **3 straipsnio 9 dalį**, nes neužtikrino Lietuvos visuomenės informavimo apie priimtus sprendimus, susijusius su Astravo AE projekto vykdymu, neužtikrino dokumentų vertimo į lietuvių kalbą ir vertimo 2010-03-02 renginio Vilniuje metu;
- **6 straipsnio 2 dalį**, nes nesuteikė pakankamai laiko susipažinti su PAV ataskaita, tinkamai ir laiku neinformavo apie 2013-08-17 renginį ir riboję dalyvavimą šiame renginyje;
- **6 straipsnio 3 dalį**, nes nesuteikė pakankamai laiko susipažinti su PAV dokumentacija, nesuteikė galimybės teikti pastabas valstybinės ekologinės ekspertizės išvadoms;
- **6 straipsnio 4 dalį**, nes nesuteikė galimybės Lietuvos visuomenei dalyvauti projekto pradiniam etape ir teikti poziciją dėl alternatyvų pasirinkimo;
- **6 straipsnio 6 dalį**, nes neužtikrino Lietuvos visuomenės teisės gauti visą, su projektu susijusią, informaciją;
- **6 straipsnio 8 dalį**, nes neužtikrino, kad visuomenės dalyvavimas atspindėtų priimamuose sprendimuose (pagrindiniai jų – PAV ataskaita ir valstybinės ekologinės ekspertizės išvados).

Atsiliepime į Lietuvos skundą Baltarusija visus kaltinimus neigė. Šiuo metu Orhuso konvencijos Atitikties komitetas turi parengti išvadą ir rekomendacijų projektą, kuris bus siunčiamas bylos šalims pastaboms.

Ar valstybė, parinkdama branduolinės elektrinės statybos vietą, statydama ar eksploatuodama branduolinę elektrinę, laikosi Jungtinių Tautų tarpvalstybinių vandentakių ir tarptautinių ežerų apsaugos ir naudojimo konvencijos?

Aplinkos ministerijos nuomone, Astravo AE neatitinka Jungtinių Tautų tarpvalstybinių vandentakių ir tarptautinių ežerų apsaugos ir naudojimo konvencijos reikalavimų. Konvencijos 9

straipsnis įpareigoja šalis sudaryti dvišalius ar daugiašalius susitarimus arba kitus sutarimus, jei tokių dar nėra, arba pakeisti esamus susitarimus, kai to reikia norint pašalinti prieštaravimus pagrindiniams šios Konvencijos principams, siekiant nustatyti tarpusavio santykius ir elgesį, kad būtų išvengta tarpvalstybinio poveikio, jis būtų ribojamas ir mažinamas. Šiame straipsnyje nustatytas minėtų susitarimų turinys. Lietuva ir Baltarusija nėra sudariusi tarpvalstybinio susitarimo dėl bendradarbiavimo Nemuno upės baseine. Lietuva ne kartą kreipėsi į Baltarusijos atsakingas institucijas su prašymu sudaryti minėtą susitarimą, tačiau toks susitarimas iki šiol nesudarytas.

Aplinkos viceministras

Martynas Norbutas

ORIGINALAS PAŠTU
NEBUS SIUNČIAMAS

LIETUVOS GEOLOGIJOS TARNYBA PRIE APLINKOS MINISTERIJOS

Biudžetinė įstaiga, S.Konarskio g. 35, LT-03123 Vilnius, tel. (8 5) 233 2889, 233 2482,
faks. (8 5) 233 6156, el. p. lgt@gt.lt, http://www.lgt.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188710780

Lietuvos Respublikos
Energetikos ministerijai

2017-05-24 Nr. (5)-17-2168
I 2017-05-15 Nr. S-17-1224

DĖL INFORMACIJOS APIE ASTRAVO ATOMINĖS ELEKTRINĖS VERTINIMĄ

Lietuvos geologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos, išnagrinėjusi Vyriausybės kanceliarijos 2017-05-15 raštu Nr. S-17-1224 pateiktą prašymą, pagal kompetenciją teikia vertinimą pagal Lietuvos Respublikos būtinųjų priemonių, skirtų apsisaugoti nuo trečiųjų šalių nesaugių branduolinių elektrinių keliamų grėsmių, įstatymą (toliau - Įstatymas) 3 straipsnio 1 dalies kriterijus: „*statybos aikštelės pasirinkimo pagrįstumą*“, vertinant alternatyvių aikštelių geologines, hidrogeologines ir seismotektonines sąlygas; „*tinkamą gamtos reiškinių galimai sukeltų pavojų įvertinimą*“, vertinant Astravo Atominės elektrinės (toliau - AE) seismingumą ir seisminį pavojingumą ir „*galimą užterštumo mastą ir padarinius neįprastųjų įvykių ar branduolinių ir radiologinių avarių atveju*“, vertinant galimą neigiamą poveikį Lietuvos požeminio vandens ištekliais, radionuklidams patekus į Nerį neįprastųjų įvykio ar branduolinių ir radiologinių avarių atveju. Pateikiama informacija parengta pagal Lietuvos geologijos tarnybos prie Aplinkos ministerijos 2009-2017 metais pagal Aplinkos ministerijos pavedimu ir Užsienio reikalų ministerijos paklausimu nagrinėtų Astravo atominės elektrinės poveikio aplinkai vertinimo ataskaitos, Astravo AE po-projektinės analizės programos, Baltarusijos nacionalinės ataskaitos, parengtos Branduolinės saugos konvencijos 7-ajam susitikimui ir kitų dokumentų vertinimo duomenis.

PAV ataskaitoje yra nurodyta, kad Astravo atominei elektrinei (AE) dirbant normaliu režimu ar net nedidelių avarių atveju jokio poveikio aplinkai, taigi ir Neries upei, praktiškai nebus arba jis bus visiškai menkas. Vilniuje Neries ir jos intakų slėniuose yra išžvalgyti ir įvertinti ypač dideli požeminio vandens ištekliai, čia yra susitelkusios vienos iš didžiausių šalies vandenviečių - iš 20 tokių vandenviečių 11 yra prie Neries. Šios 11 vandenviečių yra svarbios Vilniaus geriamojo vandens tiekimui. Jose išžvalgyti požeminio vandens ištekliai sudaro daugiau nei pusę visų Vilniaus išžvalgytų išteklių; iš šių vandenviečių kasdien paimama 59,6 tūkst. m³/d vandens, tai yra net 73 proc. viso dabar miestui tiekiamo geriamojo vandens kiekio. Astravo AE poveikiui vertinti buvo sudarytas ir pagal 40–50 metų trukmės požeminio vandens monitoringo duomenis sukalibruotas ir verifikuotas erdvinis (trimatis) Vilniaus požeminio vandens telkinio filtracijos ir taršos migracijos matematinis modelis (*Požeminio vandens būklė ir jo sąveika su paviršinio vandens telkiniais Vilniaus, Kauno bei Kuršių nerijos ir pamario požeminio vandens baseinuose/Gregorauskas M., Klimas A.; UAB "Vilniaus hidrogeologija". - Vilnius, 2014. - 142 p. : 66 pav. - (LGT fondas; Nr.19704)*). Modeliavimo rezultatai parodė, kad tarša iš Astravo AE, patekusi į Nerį, jau po 10–12 val. pasiektų šiaurines Vilniaus miesto vandenvietes, kurios yra tik 30 km atstumu nuo AE, o dar po kelių valandų – ir kitas miesto vandenvietes Neries pakrantėse. dėl Astravo AE keliamo pavojaus Vilniaus krantinės vandenvietės gali netekti nuo 57 iki 89 proc. savo išteklių, o visas Vilniaus požeminio vandens telkinys – 219 tūkst. m³/d gėlo geriamojo vandens, t. y. 46 proc. išžvalgytų ir patvirtintų eksploatacinių išteklių. Baltarusijos pateiktame vertinime nėra išnagrinėta, koks būtų neigiamas poveikis, radionuklidams patekus į Nerį incidentų ar didesnių avarių atvejais, pvz.,

išsiliejus ar išpylus skystąsias radioaktyviasias į techninį kanalą ir vėliau radionuklidams patekus į Nerįs upę. Ši informacija nėra pateikta, taip pat nėra paaiškinta ar paviršinio vandens monitoringo duomenys bus renkami ir tiekiami Lietuvai realiu laiku.

Astravo atominės elektrinės poveikio aplinkai vertinimo (toliau – PAV) ataskaitoje pateikti tik konstatuojamojo pobūdžio teiginiai ir kriterijai apie Astravo ir alternatyvių aikštelių geologines ir seismotektonines sąlygas, kurie nėra pilnai pagrįsti faktiniais duomenimis; įvairiuose dokumentuose yra pateikiami prieštaringi duomenys. PAV ataskaitoje pateikti duomenys rodo, kad Astravo aikštelėje yra nepalankios seismotektoninės sąlygos lyginant su alternatyviomis aikštelėmis: netoli Astravo miesto yra nustatyta Ašmenos seismogeninė zona nuo aikštelės nutolusi ~ 19-39 km atstumu (PAV ataskaitoje pateikta - 39 km, nors kituose teiktuose dokumentuose nurodytas 24 ar 19 km), kurioje yra įvykęs istorinis Gudogų žemės drebėjimas 1908 metais ir, pagal Baltarusijos pusės pateiktus duomenis, du instrumentiškai registruoti žemės drebėjimai 1987 metais - vasario 27 d. bei 1987 m. spalio 17 d., apie 10 km į rytus nuo Astravo miesto, kas rodo padidintą aplinkinės teritorijos lokalų seismingumą. PAV ataskaitoje ir kituose nagrinėtuose dokumentuose nėra pateikta vienareikšmiška informacija apie Astravo aikštelės tektonines dislokacijas ir jų aktyvumą bei Astravo seismogeninės zonos tektoninių lūžių veiksnumą: pateikti konstatuojamojo pobūdžio teiginiai apie aktyvių lūžių nebuvimą nuosėdinėje dangoje nėra pagrįsti faktiniais duomenimis. Pagal TATENA saugos dokumentus nėra svarbus lūžio lokalus ar regioninis pobūdis, o yra svarbus lūžio veiksnumas. Pagal turimus duomenis Ašmenos tektoninis lūžis gali būti laikytinas veiksniumi (*capable*).

Parenkant atominių elektrinių statybos aikšteles, AE projektuojant ir statant reikalinga nustatyti AE aikštelės seisminį pavojingumą. Pagal TATENA (Tarptautinės atominės energetikos agentūros) rekomendacijas statant AE reikalinga nustatyti du seismo pavojingumo lygius SL-1 ir SL-2. TATENA naudojami SL-1 ir SL-2 seismo pavojingumo parametrai yra išreiškiami grunto virpesių pagreičiais. Baltarusijos Respublikos atominių elektrinių projektavimą reglamentuojantys dokumentai seismo pavojingumui įvertinti naudoja parametrus "Projektinis žemės drebėjimas" ir "Maksimalus projektinis žemės drebėjimas", kurie yra išreikšti makroseiminės MSK-64 skalės intensyvumo balais. Astravo atominės elektrinės seismo pavojingumo vertinimas buvo atliktas remiantis Rusijos Federacijos teritorijos seismo pavojingumo žemėlapiu OCP-97 masteliu 1:10 000 000, sudarytu 1997 metais prieš įvykstant dviem vidutinio stiprumo (M – magnitudė) $M=5,0$ ir $M=5,2$ žemės drebėjimams Kaliningrade, Rusijos Federacijoje, 2004 metais, tačiau nėra motyvuotai paaiškinta ar į tai buvo atsižvelgta nustatant seismo pavojingumą. Įvairiuose dokumentuose yra pateikiami nevienareikšmiški duomenys apie Astravo AE aikštelės seismo pavojingumo vertinimui taikytas metodikas ir seismo pavojingumo lygių bei projekcinio žemės drebėjimo ir maksimalaus projekcinio žemės drebėjimo reikšmes. Deterministiniu metodu vertinant Astravo AE aikštelės seismo pavojingumą, skirtingoms seismogeninėms zonoms buvo naudojamos skirtingos metodikos ir reikšmės, tačiau tai nėra motyvuotai paaiškinta.

Apibendrinat galima teigti, kad nėra įvertinta, koks būtų neigiamas poveikis Lietuvos požeminio vandens ištekliais radionuklidams patekus į Nerį neįprastų įvykių ar branduolinių ir radiologinių avarijų atveju, nėra pateikti išsamūs duomenys apie Astravo AE aikštelės geologines ir seismotektonines sąlygas; įvairiuose dokumentuose yra pateikiami nevienareikšmiški duomenys apie alternatyvių aikštelių geologines ir seismotektonines sąlygas.

Direktorius

Jonas Satkūnas

**LIETUVOS HIDROMETEOROLOGIJOS TARNYBA
PRIE APLINKOS MINISTERIJOS**

Biudžetinė įstaiga, Rudnios g. 6, LT-09300 Vilnius, tel. (8 5) 275 1194, faks. (8 5) 272 8874, el. p. lhmt@meteo.lt, www.meteo.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 290743240

Energetikos ministerijai

2017-05-24 Nr. (8.12)-B7-314

Kopija

į 2017-05-15 Nr. S-17-1224

Aplinkos ministerijai

**DĖL INFORMACIJOS APIE HIDROMETEOROLOGINIŲ SĄLYGŲ POVEIKĮ
VERTINANT ASTRAVO BRANDUOLINĖS ELEKTRINĖS SAUGUMĄ**

Lietuvos hidrometeorologijos tarnyba prie Aplinkos ministerijos (toliau – Tarnyba) vykdydama Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanclerės pavedimą pagal kompetenciją ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos būtinųjų priemonių, skirtų apsaugoti nuo trečiųjų šalių nesaugių branduolinių elektrinių keliamų grėsmių, 2017 m. balandžio 20 d. įstatyme Nr. XIII-306 nurodytas sąlygas, teikia informaciją apie hidrometeorologinių sąlygų poveikį vertinant Astravo branduolinės elektrinės (toliau – Astravo AE) saugumą.

Parentant Astravo AE statybos aikštelės vietos tinkamumą, remiantis TATENA saugos vadovu „Atominių elektrinių aikštelės įvertinimo atsižvelgiant į meteorologinius reiškinius“ (*IAEA Safety Standards Series No. NS-G-3.4*) ir saugos rekomendacijomis (*WMO and IAEA Specific safety guide No. SSG-18*) turėjo būti įvertinti ekstremalūs meteorologinių elementų dydžiai bei meteorologinių reiškinių stiprumas. Aikštelės vertinimo išvadoje, atsižvelgiant į ištirto rajono hidrologinius ir meteorologinius dydžius, meteorologinių ir hidrologinių reiškinių stiprumą turėjo būti pateiktas rizikos vertinimas. Tarnyba neturi informacijos ar hidrometeorologijos srityje nustatytų saugos standartų ir gerosios praktikos rekomendacijų buvo laikomasi.

Kadangi klimato kaita tampa vis aktualesnė, turėtų būti atsižvelgta į visuotinį klimato atšilimą ir galimas jo pasekmes. Prognozuojama, kad šiltėjant klimatui meteorologiniai reiškiniai intensyvės.

Astravo AE yra statoma geografinėje vietovėje, kurios klimatinės sąlygos artimos pietryčių, rytų Lietuvai. Rytinėje Lietuvos dalyje per visą meteorologinių stebėjimų laikotarpį yra užfiksuota tokia ekstremali oro temperatūra:

- absoliuti aukščiausia oro temperatūra +37,5 °C (1994 m. liepos 30 d. Zarasuose);
- absoliuti žemiausia oro temperatūra -42,9 °C (1956 m. vasario 1 d. Utenoje).

1960–2016 m. laikotarpiu rytinėje Lietuvos pusėje registruoti šie ekstremalūs reiškiniai*, šiam regionui būdingos labai smarkios audros (kompleksas pavojingų meteorologinių reiškinių: perkūnija ir /ar škvalas, smarkus lietus, kruša), čia stebėti stipriausi viesulai ir škvalai:

- didžiausias registruotas vėjo greitis – 40 m/s (1986 m. Utenoje);
- viesulai stebėti 18 kartų, stipriausias 1981 m. gegužės 29 d. Širvintose (Fudžita skalė 2 klasė, vėjo greitis 60–70 m/s);

– škvalų, kurių metu vėjo greitis ≥ 28 m/s, būta 15 kartų, didžiausių nuostolių padarė 2010 m. rugpjūčio 8 naktį nuo Zervynų per Valkininkus Kauno link praūžę škvalai, išmatuotas vėjo greitis siekė 30 m/s;

– fiksuoti 53 labai stambios krušos atvejai, didžiausias ledėkų skersmuo (9 cm) išmatuotas 2005 m. liepos 30 d. Rokiškyje;

– labai smarkaus lietaus būta 153 kartus, iš jų net 5 kartus iškritusių kritulių kiekis viršijo 100 mm, daugiausiai per pusę paros prilijo 1969 m. birželio 17 d. Zarasuose – 160 mm;

– didžiausias sniego dangos storis 83 cm, išmatuotas 1995/1996 m. Anykščiuose;

– labai smarkaus snygio pasitaikė 17 kartų, 11 pūgos atvejų, smarkiausia pūga siautė 1982 m. sausio 6–7 d.;

– labai smarki lijundra išmatuota 10 kartų, storiausias apšalas siekė 50–77 mm 1977 m. balandžio 12 d. (Ukmergės ir Vilniaus sav.);

– labai smarki šlapio sniego apdraba stebėta 7 kartus, storiausias nuogulų sluoksnis – 54 mm, išmatuotas Utenoje 1975 m. sausio 7 d.

Statoma Astravo AE yra nutolusi tik apie 55 km nuo Vilniaus. Įvykus avarijai, vyraujant rytinių krypčių vėjams ar/ir rytų pernašai aukštesniuose atmosferos sluoksniuose, žalinga jonizuojanti spinduliuotė Lietuvos sostinę pasiektų per keletą valandų, o esant stipriems vėjams (>15 m/s) ar/ir stipriai rytų pernašai aukštesniuose atmosferos sluoksniuose – greičiau nei per valandą.

Į statomos Astravo AE išplėstinę avarinio planavimo zoną patenka Lietuvos Respublikos dalis, kurioje prateka Neries upės vandenys. Avarijos atveju, jei į upę patektų radioaktyvūs teršalai, būtų užterštas 230 km Neries upės ruožas (nuo sienos su Baltarusijos Respublika iki Kauno), 210 km Nemuno upės ruožas (nuo Kauno iki Kuršių marių). Taip pat būtų užterštos ir Kuršių marios bei Baltijos jūros akvatorija.

Jeigu Astravo AE savo reaktorių aušinimui naudotų Neries upės vandenį, upė būtų užteršta termiškai, tai yra pakistų jos natūralus hidrologinis režimas, o tai turėtų įtakos upės biotos ištekliais, upės ekologinei pusiausvyrai. Sausros metu tikėtina, kad nuotėkį mažintų padidėjęs garavimas dėl aukštesnės vandens temperatūros. Didžiausias vandens debitas Neryje ties Buivydžiais yra $646 \text{ m}^3/\text{s}$, mažiausias $15,3 \text{ m}^3/\text{s}$, vidutinis $67,2 \text{ m}^3/\text{s}$. Per paskutiniųjų 25 metų laikotarpį gamtosauginis vandens debitas (minimalus vandentakio vandens debitas, reikalingas, kad būtų užtikrinamos minimalios ekosistemų gyvavimo sąlygos) buvo fiksuotas 9 kartus.

Atkreipiamo dėmesį, kad tarp Vilniaus ir Astravo nėra meteorologijos stoties, ir avarijos metu galimai neturėsime reikiamų meteorologinių matavimų radioaktyvių teršalų sklaidimo ir nusodinimo prognozavimui.

*Stichinių ir katastrofinių meteorologinių ir hidrologinių reiškinių rodikliai patvirtinti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. lapkričio 11 d. įsakymu Nr. D1-870 ir 2014 m. rugsėjo 17 d. įsakymu Nr. D1-754.

Direktorius

Saulius Balys

Viktorija Čėglienė, tel. 8 648 06 258, el. p. viktorija.cegliene@meteo.lt

Originalas nebus siunčiamas

**PRIEŠGAISRINĖS APSAUGOS IR GELBĖJIMO DEPARTAMENTAS
PRIE VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJOS**

Lietuvos Respublikos energetikos ministerijai

2017-05- Nr. 9.4- (10.18E)
I 2017-05-15 Nr. S-17-1224

Kopija
Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai

**DĖL BALTARUSIJOJE, ASTRAVO RAJONE STATOMOS BRANDUOLINĖS
ELEKTRINĖS VERTINIMO**

Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie LR Vidaus reikalų ministerijos (toliau – Departamentas), vykdydamas Vyriausybės 2017 m. gegužės 15 d. pavedimą Nr. S-17-1224, teikia vertinimą ir išvadas pagal Lietuvos Respublikos būtinųjų priemonių, skirtų apsisaugoti nuo trečiųjų šalių nesaugių branduolinių elektrinių kelių grėsmių įstatymo 3 str. 1-3 d. nustatytas aplinkybes, sąlygas ir kriterijus dėl Baltarusijoje, Astravo rajone, statomos branduolinės elektrinės (toliau Astravo AE).

Atsižvelgiant į Lietuvos higienos normos HN 99:2011 „Gyventojų apsauga įvykus radiologinei ar branduolinei avarijai“, patvirtintos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. gruodžio 7 d. įsakymu Nr. V-1040 (toliau – HN 99:2011) reikalavimus, teritorija prasidedanti už I avarinės parengties kategorijos branduolinės energetikos objekto (toliau – BEO) sanitarinės apsaugos zonos ribų ir pasibaigianti ties 300 kilometrų nuo BEO, suskirstyta į prevencinę apsaugomųjų veiksmų zoną, skubių apsaugomųjų veiksmų zoną (15-30 km), išplėstinio planavimo atstumą (100 km) ir maisto ir kitų produktų vartojimo apribojimų planavimo atstumą (300 km). Nuo Astravo AE į Lietuvos Respublikos teritoriją patenka skubių apsaugomųjų veiksmų zona, išplėstinio planavimo atstumas ir maisto ir kitų produktų vartojimo apribojimų planavimo atstumas.

Branduolinės avarijos bendrosios klasės atveju, atsižvelgiant į konkrečią situaciją HN 99:2011 nustato, kad, siekiant apsaugoti ir (ar) iki minimumo sumažinti nulemtųjų ir atsitiktinių jonizuojančios spinduliuotės poveikio efektų riziką gyventojams, turi būti taikomi šie skubūs apsaugomieji veiksmai: skubių apsaugomųjų veiksmų zonoje organizuojamas gyventojų slėpimasis ir jodo profilaktika bei numatomas gyventojų evakavimas, o išplėstinio planavimo atstume taikomi gyventojų slėpimasis ir jodo profilaktika. Nuo Astravo AE į skubių apsaugomųjų veiksmų zoną patenka Švenčionių r. (Magūnų, Pabradės seniūnijos ir Pabradės miestas) bei Vilniaus r. (Buivydžių, Kalvelių, Lavoriškių ir Mickūnų seniūnijos), kuriuose gyvena apie 22,6 tūkst. gyventojų, o į išplėstinio planavimo atstumą patenka Vilniaus m., Vilniaus r, Elektrėnų sav., Šalčininkų r., Širvintų r., Švenčionių r., Trakų r., Ukmergės r., Jonavos r., Kaišiadorių r., Varėnos r., Utenos r. Anykščių r., Ignalinos r., Molėtų r., Visagino sav., Zarasų r.

Jeigu Astravo AE įvyktų branduolinė ar radiologinė avarija ir į aplinką patektų radioaktyviųjų medžiagų, įvyktų radioaktyviųjų medžiagų tolimesis išmetimas už branduolinės energetikos objekto sanitarinės apsaugos zonos ribų, siekiant apsaugoti ir (ar) iki minimumo sumažinti nulemtųjų ir atsitiktinių jonizuojančiosios spinduliuotės poveikio efektų riziką gyventojams ir apsaugoti gyventojų turtą bei aplinką nuo radioaktyviojo užterštumo atsirastų poreikis taikyti atitinkamus apsaugomuosius veiksmus.

Valstybės lygiu tinkamai nustati apsaugomuosius veiksmus būtų galima tik Astravo AE branduolinių ir radiologinių avarijų rizikos analizės ir vertinimo pagrindu.

Direktorius pavaduotojas

Mindaugas Kanapickas

RADIACINĒS SAUGOS CENTRAS

Biudžetinė įstaiga, Kalvarijų g. 153, LT-08221 Vilnius, tel. (8 5) 236 1936.

faks. (8 5) 276 3633, el. p. rsc@rsc.lt, <http://www.rsc.lt>.

Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 193288633

Lietuvos Respublikos energetikos ministerijai

2017-05-19 Nr. 1.11-2-1584

I 2017-05-11 Nr. (17.2-13)3-943

Kopija

Lietuvos Respublikos sveikatos ministerijai

DĒL ĪSTATYMO NR. XIII-306 ĪGYVENDINIMO

Vyriausybės kanclerio pavedimu teikiame savo vertinimą pagal Lietuvos Respublikos būtinųjų priemonių, skirtų apsaugoti nuo trečiųjų šalių nesaugių branduolinių elektrinių keliamų grėsmių, įstatyme (toliau – Įstatymas) nustatytas aplinkybes, sąlygas ir kriterijus dėl Baltarusijoje statomos Astravo atominės elektrinės.

Pagal TATENA rekomendacijas (*Actions to Protect the Public in an Emergency due to Severe Conditions at a Light Water Reactor, IAEA, 2013*) , reaktoriams, kurių terminė galia daugiau kaip 1000 MW, nustatomos tokios avarinio planavimo zonos:

1. Prevencinių apsaugomųjų veiksmų zona (PAVZ). 3-5 km. Prevencinių apsaugomųjų veiksmų zonoje (PAVZ) valstybiniuose ir savivaldybių ekstremaliųjų situacijų valdymo planuose turi būti numatyta taikyti prevencinius skubius apsaugomuosius veiksmus – slėpti, evakuoti gyventojus, taikyti jodo profilaktika.

2. Skubių apsaugomųjų veiksmų planavimo zona (SAVPZ), 15-30 km. Skubių apsaugomųjų veiksmų planavimo zonoje (SAVPZ) valstybiniuose ir savivaldybių ekstremaliųjų situacijų valdymo planuose turi būti numatyta prireikus taikyti skubius apsaugomuosius veiksmus – gyventojų slėpimą, evakavimą ir jodo profilaktiką, dezaktyvavimą, radionuklidais užteršto maisto vartojimo apribojimus. Lietuvos Respublikos teritorijoje iki 30 km atstumu nuo Astravo atominės elektrinės gyvena apie 32 tūkst. gyventojų. Ši teritorija apima Vilniaus rajono Bezdonių, Buivydžių, Kalvelių, Lavoriškių, Mickūnų, Nemenčinės, Sudžionių seniūnijas bei Švenčionių rajono Magūnų, Pabradės, Sarių, Strūnaičio seniūnijas. Apsaugomųjų veiksmų taikymas šioje teritorijoje priklausytų nuo eilės faktorių, tokių kaip radioaktyviųjų medžiagų išmetimo avarijos atveju kiekis ir radionuklidinė sudėtis, išmetimo laikotarpis, meteorologinės sąlygos, radioaktyviųjų medžiagų sklaidimo kryptys ir būdai, apsaugomųjų priemonių taikymo atominėje elektrinėje ir už jos ribų efektyvumas. Tikėtina, kad sunkios branduolinės avarijos Astravo atominėje elektrinėje atveju, priklausomai nuo aukščiau išvardytų faktorių ir aplinkybių, daliai ar net ir visiems šioje teritorijoje gyvenančių gyventojų evakavimas turėtų būti taikomas.

3. Išplėstinio planavimo atstumas (IPA), 100 km. Išplėstinio planavimo atstumu (IPA) paskelbus bendrosios avarijos klasę valstybiniuose ir savivaldybių ekstremaliųjų situacijų valdymo planuose turi būti planuojama atlikti stebėseną ir radiologinį situacijos vertinimą siekiant nustatyti teritorijas, kuriose po žymaus radionuklidų išmetimo į aplinką reikia taikyti skubius apsaugomuosius veiksmus ir avarijos padarinių šalinimo veiksmus. Išplėstinio planavimo atstumu (IPA) turi būti planuojama prireikus atlikti jodo profilaktiką ir organizuoti gyventojų slėpimąsi. Lietuvos Respublikos teritorijoje iki 100 km atstumu nuo Astravo atominės elektrinės gyvena daugiau kaip 900 tūkstančių gyventojų.

4. Maisto ir kitų produktų vartojimo apribojimų planavimo atstumas (MPVAPA), 300 km. Maisto ir kitų produktų vartojimo apribojimų planavimo zonoje (MPVAPA) įvykus žymiam radioaktyviųjų medžiagų išmetimui į aplinką valstybiniuose ir savivaldybių ekstremaliųjų situacijų valdymo planuose turi būti pasirengta maisto, pieno, geriamojo vandens ir ne maisto produktų radioaktyviojo užterštumo kontrolei, ir, siekiant sumažinti atsitiktinių jonizuojančiosios spinduliuotės sukeltų reiškinių atsiradimo riziką ir radiologinius padarinius, vadovaujantis radiologinės kontrolės rezultatais, taikyti maisto, pieno, geriamojo vandens, ne maisto produktų vartojimo apribojimus.

Astravo aikštelė AE statybai buvo pasirinkta 2008 m., t. y. dar prieš pradėdant tarpvalstybinio poveikio aplinkai vertinimą (PAV) pagal Espo konvenciją. Tai yra Espo konvencijos pažeidimas. Astravo aikštelės pasirinkimas nebuvo derintas su Lietuva. Parenkant vietą aikštei, nebuvo atsižvelgta į gyventojų tankį Lietuvos teritorijoje bei atstumą iki Lietuvos Respublikos sostinės Vilniaus, kuriame yra pagrindinės valstybės institucijos.

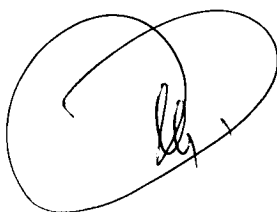
Pagal TATENA reikalavimus (TATENA leidinio NS-R-3 2.28, 2.29 punktai) parenkant aikštelės vietą atominei elektrinei, svarbu įvertinti ne tik gyventojų tankį planuojamos statyti atominės elektrinės regione, bet ir avarinės parengties priemonių įgyvendinimo galimybę, nepamirštant ne tik gyventojų, gyvenančių šalia AE aikštelės, bet ir tankiausiai apgyvendintų teritorijų ir gyventojų centrų regione dėl jame esančių mokyklų, ligoninių ir kitų įstaigų, kuriose avarinės parengties priemonės turės būti įgyvendinamos. Astravo atominės elektrinės atveju į tai nebuvo atsižvelgta.

Remiantis UAB „Vilniaus hidrogeologija“ atliktu vertinimu dėl Vilniaus vandenviečių pažeidžiamumo, galima teikti, kad Astravo atominės elektrinės aikštelės parinkimas netinkamas taip pat ir tuo atžvilgiu, kad avarijos atveju įvykus radioaktyviųjų medžiagų išleidimui į Neries baseino vandenį, radioaktyviaja tarša per gruntinius vandenį galimai būtų užterštos Vilniaus mieste ir aplinkiniuose rajonuose esančios vandenvietės, iš kurių tiekiamas vanduo Vilniaus gyventojams.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, manome, kad statoma Astravo atominė elektrinė atitinka Įstatymo 3 straipsnio 3 dalies 1, 4, 5 ir 6 punktuose nustatytus kriterijus bei, vadovaujantis Įstatymo 3 straipsnio 2 dalies nuostatomis, gali būti pripažinta nesaugia.

Radiacinės saugos centras, atsižvelgdamas į jam priskirtos kompetencijos sritį bei prieinamą informaciją, nevertino Astravo atominės elektrinės atitikimo Įstatymo 3 straipsnio 3 dalies 2 ir 3 punktuose nustatytiems kriterijams.

Direktorius

Albinas Mastauskas

Gintautas Balčytis, (8 5) 210 5817, el. p. gintautas.balcytis@rsc.lt

LIETUVOS RESPUBLIKOS UŽSIENIO REIKALŲ MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, J.Tumo-Vaižganto g. 2, LT-01511 Vilnius, tel.: (8 5) 236 2444, (8 5) 236 2400,
faks. (8 5) 231 3090, el. p. urm@urm.lt, <http://www.urm.lt>
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188613242

Lietuvos energetikos ministerijai

2017-05-26 Nr. (23.2.13)3-2818

Kopija

Lietuvos aplinkos ministerijai

Valstybinei atominės energetikos saugos inspekcijai

DĖL INFORMACIJOS PATEIKIMO

Atsakydami į 2017 m. gegužės 15 d. Ministro Pirmininko pavedimą Nr. S-17-1224 ir vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos būtinųjų priemonių, skirtų apsaugoti nuo trečiųjų šalių nesaugių branduolinių elektrinių keliamų grėsmių, įstatymo Nr. XIII-306 (toliau – Įstatymas) 3 str. 3 d. nurodytais kriterijais, pagal kompetenciją teikiame informaciją apie nustatytas aplinkybes, susijusias su Baltarusijos vystomu Astravo atominės elektrinės (AE) projektu.

Dėl tarptautinio bendradarbiavimo (Įstatymo 3 str. 3 d. 6 p.).

Branduolinės saugos Lietuvos kaimynystėje užtikrinimo klausimas yra vienas svarbiausių Lietuvos užsienio politikos klausimų. Užsienio reikalų ministerija, kartu su kitomis Lietuvos institucijomis, nuo 2009 m. kelia klausimus Baltarusijai ir tarptautiniu mastu dėl Astravo AE projekto aplinkosaugos ir branduolinės saugos problemų bei grėsmių Lietuvos aplinkai ir gyventojams.

Nepaisant aktyvių Lietuvos pastangų ir tarptautinių organizacijų raginimų Baltarusijai laikytis skaidrumo ir atvirumo principų vystant Astravo AE projektą, atsakyti į visus Lietuvos klausimus, susijusius su Astravo AE aplinkosauga ir branduoline sauga bei poveikiu Lietuvos aplinkai ir gyventojams, Baltarusija nesiėmė veiksmų šiems reikalavimams įgyvendinti.

Astravo AE klausimai dvišaliuose Lietuvos-Baltarusijos santykiuose. Lietuva nuolat kelia klausimus dėl Astravo AE problematikos dvišaliai su Baltarusija ekspertiniu lygiu, ministerijų vadovybių susitikimuose ir aukščiausiu politiniu lygiu, pvz. 2015 m. lapkričio 9-10 d. vykusiame Lietuvos ir Baltarusijos prekybos ir ekonominio bendradarbiavimo komisijos (TVK) susitikime, 2015 m. lapkričio 12 d. Lietuvos užsienio reikalų ministro L. Linkevičiaus susitikime Minske su Baltarusijos užsienio reikalų ministru V. Makej, 2016 m. kovo 15 d. Ženevoje Jungtinių Tautų konvencijos dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste (toliau – Espo konvencijos) įgyvendinimo komitete vykusiame Lietuvos ir Baltarusijos delegacijų susitikime, 2016 m. balandžio 26 d. Vilniuje vykusiame Lietuvos ir Baltarusijos užsienio reikalų viceministrų A. Krivo ir A. Kupčinos susitikime, 2016 m. birželio 21-22 d. Vilniuje ir 2016 m. rugsejo 13-14 d. Minske vykusiuose Lietuvos ir Baltarusijos delegacijų susitikimuose. Lietuva ne kartą prašė Baltarusijos raštu pateikti pastarųjų dviejų susitikimų metu Vilniuje ir Minske pristatytą mokslinę ir techninę informaciją, kad Lietuvos ekspertai galėtų ją išsamiai išnagrinėti, tačiau Baltarusija griežtai atsisakė tai padaryti. Baltarusijos atstovai pažymėjo, kad sutiktų pasidalinti šia informacija tik tuo atveju, jei Lietuva pripažintų, kad Astravo AE projekto tarpvalstybinio poveikio aplinkai vertinimo (toliau – PAV) procesas su Lietuva pagal Espo konvenciją yra baigtas. Susitikimai taip pat parodė, kad tarp Lietuvos ir Baltarusijos esama esminių nesutarimų dėl požiūrio į tarptautinių standartų taikymą, tarpvalstybinio PAV procedūras, skaidrumą, atvirumą bei geros kaimynystės principus.

Lietuva laikosi pozicijos, jog Astravo AE tarpvalstybinio PAV procesas su Lietuva lieka atviras, nes Lietuvos klausimai dėl Astravo AE aplinkosaugos ir branduolinės saugos problematikos ir galimo neigiamo tarpvalstybinio poveikio Lietuvos aplinkai ir gyventojams lieka neatsakyti, viešieji klausimai Lietuvos visuomenei nesurengti, ekspertų konsultacijos neatliktos.

Lietuvos klausimai dėl Astravo AE saugos. Pagrindiniai klausimai, į kuriuos Lietuva prašo Baltarusijos pateikti tyrimais pagrįstus atsakymus, yra dėl Astravo aikštelės seisminių, geologinių, hidrologinių tyrimų, aikštelės pasirinkimo kriterijų, dėl galimo neigiamo poveikio tarpvalstybinei Neries upei ir požeminiam geriamajam vandeniui, radioaktyvių atliekų ir panaudoto branduolinio kuro tvarkymo, Baltarusijos vilkinamų įsipareigojimų atlikti rizikas ir atsparumą vertinančius testus (streso testus) ir pilnos apimties Tarptautinės atominės energijos agentūros (TATENA) SEED (*angl.* Site and External Events Design) misiją aikštelių įvertinimui, Astravo AE atsparumo sunkaus lėktuvo kritimui, gyventojų tankio ir pasiskirstymo Lietuvos teritorijoje vertinimo ir avarinės parengties planavimo, Baltarusijos branduolinės saugos reguliatoriaus kompetencijos ir nepriklausomumo.

Lietuvos ekspertų vertinimu, svarbiausias pažeidimas vystant Astravo AE projektą – netinkamai parinkta vieta AE statybai. Astravo aikštelė AE statybai buvo pasirinkta 2008 m., t. y. dar prieš pradėdant tarpvalstybinį PAV pagal Espo konvenciją, tinkamai neįvertinus aikštelės tinkamumo atominės elektrinės statybai. Remiantis Lietuvos ir kai kurių Baltarusijos specialistų vertinimu, Astravo aikštelė nėra tinkama AE statybai, kadangi ji patenka į padidintos seisminės rizikos teritoriją Rytų Baltijos regione. Be to, kaip pripažino patys Baltarusijos atsakingų institucijų atstovai, prieš pasirenkant Astravo aikštelę atominės elektrinės statybai, gyventojų tankis ir jų pasiskirstymas Lietuvos teritorijoje nebuvo įvertintas, nors to reikalauja TATENA standartai ir Baltarusijos teisės aktai (Baltarusijos ekspertų teigimu, didelis gyventojų tankis ($\Rightarrow 100$ žm./km²) tam tikroje vietovėje yra draudžiantis faktorius renkantis aikštelę atominės elektrinės statybai). Išsamią informaciją dėl Astravo aikštelės vertinimo ir jos (ne)tinkamumo atominės elektrinės projekto vystymui turėtų pateikti Lietuvos institucijos, kuruojančios branduolinės saugos ir aplinkosaugos klausimus (Aplinkos ministerijai, Vatesi ir kt.).

Incidentai. Lietuvai itin didelį susirūpinimą kelia nuolat Astravo AE vykstantys incidentai ir Baltarusijos nenoras dalintis informacija, susijusia su įvykusių incidentų faktais, priežastimis ir tyrimo išvadomis. Vien 2016 m. Astravo AE statybų vietoje įvyko šeši Lietuvai žinomi incidentai, tačiau Lietuva apie juos sužinojo iš Baltarusijos spaudos praėjus kelioms savaitėms po įvykio, o ne operatyviai iš oficialių valstybinių institucijų. Dviejų incidentų metu (2016 m. liepos 10 d. ir 2017 m. gruodžio 26 d.) buvo pažeistas reaktoriaus korpusas – vienas svarbiausių atominės elektrinės saugos komponentų, todėl Lietuva reikalauja, kad abu reaktoriaus korpusai, patyrę incidentus, būtų pakeisti naujais. Kiekvieno incidento atveju į Užsienio reikalų ministeriją buvo iškviestas Baltarusijos ambasadorius Lietuvoje, jam įteiktos diplomatinės notos su reikalavimu nedelsiant pateikti išsamią informaciją apie įvykusių incidentus ir informuoti, kokių priemonių bus imtasi siekiant užkirsti kelią panašioms incidentams ateityje. Lietuvos ekspertų vertinimu, Baltarusijos institucijų pateikti atsakymai apie incidentų priežasčių tyrimus, išvadas ir galimas pasekmes saugiai Astravo AE eksploatacijai, yra deklaratyvūs ir nepagrįsti.

Astravo AE klausimai Europos Sąjungos ir tarptautinėje darbotvarkėje. Aktyvių Lietuvos pastangų dėka branduolinės saugos klausimas ES kaimynystėje buvo įtvirtintas ES politinėje darbotvarkėje. Europos vadovų taryba (EVT), Lietuvos pastangomis, 2011 m. vasario 4 d., 2012 m. birželio 29 d. ir 2013 m. gegužės 22 d. išvadose pripažino, kad branduolinė sauga ES kaimynystėje yra vienas iš svarbiausių aspektų ES užsienio energetikos politikoje ir bendradarbiavimas šioje srityje turėtų būti stiprinamas. Raginimas atlikti rizikos ir atsparumo vertinimo testus (streso testus) ne tik ES esančiose AE, bet ir kaimyninėse šalyse, taip pat ne tik veikiančiose, bet ir naujai statomose AE, Lietuvos pastangomis, buvo įtrauktas į 2011 m. kovo 25 d. ir 2011 m. gruodžio 9 d. EVT išvadas. Tęsiant bendradarbiavimą su ES ir siekiant aktualizuoti branduolinės saugos ES kaimynystėje klausimus, Lietuvos iniciatyva branduolinės saugos stiprinimas ES kaimynystėje (įskaitant Baltarusiją ir Rusiją) tapo sudėtine ES Energetinės diplomatijos veiklos plano, patvirtinto ES Užsienio reikalų taryboje 2015 m. liepos 20 d., dalimi. Taip pat, Lietuvai pavyko pasiekti, kad 2016 m. vasario 15 d. ES Užsienio reikalų tarybos išvadose dėl sankcijų Baltarusijai

panaikinimo būtų pažymėta ir branduolinės saugos svarba, ir kad Baltarusija turi konstruktyviai bendradarbiauti su tarptautinėmis branduolinės saugos institucijomis. Lietuvos iniciatyva, 2017 m. kovo 6 d. ES Užsienio reikalų tarybos išvadose buvo dar kartą pabrėžta tarptautinių branduolinių standartų laikymosi svarba ir ES įsipareigojimas užtikrinti šių standartų laikymąsi trečiosiose šalyse.

Lietuva glaudžiai bendradarbiauja su Europos Komisija Astravo AE klausimais: teikia informaciją apie Baltarusijos veiksmus, pažeidžiančius tarptautinius reikalavimus, prašo paramos raginant Baltarusiją be tolesnio atidėliojimo atlikti rizikos ir atsparumo vertinimo testus (streso testus) Astravo AE. 2016 m. liepos 28 d. ir 2017 m. sausio 3 d., reikšdami susirūpinimą Baltarusijos vystomos Astravo AE problematika, Lietuvos užsienio reikalų, energetikos ir aplinkos ministrai laiškais kreipėsi į Europos Komisijos pirmininko pavaduotojus M. Šeščovičių ir F. Mogherini bei dar tris Europos Komisijos komisarų (taip pat ir TATENA generalinį direktorių Y. Amano), prašydami užtikrinti tarptautinę Astravo AE projekto priežiūrą ir kontrolę, aktyviau įsitraukti sprendžiant visam regionui svarbų branduolinės saugos klausimą bei prisidėti tiriant įvykčius incidentus. Europos Komisija laikosi griežtos pozicijos, kad ES energetinis dialogas su Baltarusija nebus atnaujintas, kol Baltarusija nesiims konkrečių žingsnių streso testams atlikti.

Nors Baltarusija įsipareigojo atlikti streso testus Astravo AE dar 2011 m., kai buvo pasirašyta speciali Baltarusijos ir Europos Komisijos deklaracija dėl streso testų, tačiau jau šešerius metus Baltarusija vilkina šį procesą, nepaisydama Lietuvos prašymų ir Europos Komisijos raginimų kuo skubiau įvykdyti savo tarptautinius įsipareigojimus.

Dėl tarptautinių branduolinės saugos ir aplinkosaugos reikalavimų laikymosi (Įstatymo 3 str. 3 d. 4 p. ir 3 str. 3 d. 5 p.)

Espo konvencija. Lietuva, negaudama Baltarusijos atsakymų į keliamus klausimus dėl Astravo AE projekto aplinkosaugos ir branduolinės saugos grėsmių Lietuvos gyventojams ir aplinkai, 2011 m. birželio 7 d. pateikė skundą Espo konvencijos Įgyvendinimo komitetui dėl konvencijos pažeidimų Baltarusijai atliekant Astravo AE projekto tarpvalstybinį PAV. Espo konvencijos Šalių susitikimas 2014 m. birželio 2-5 d. konstatavo, kad Baltarusija pažeidė 4 konvencijos straipsnius ir pateikė 12 rekomendacijų, kurias Baltarusija turėtų įvykdyti siekdama ištaisyti padarytus pažeidimus. Espo konvencijos Šalių susitikimas nurodė Baltarusijai tęsti Astravo AE tarpvalstybinio PAV procesą, užtikrinti Lietuvos visuomenės teisę į informaciją, atsakyti į Lietuvos klausimus ir atsižvelgti į pastabas. Šalių susitikimas taip pat rekomendavo Baltarusijai pasikviesti TATENA SEED misiją, kuri nešališkai įvertintų potencialių aikštelių atominės elektrinės statybai tyrimus ir aikštelių parinkimo kriterijus. Lietuva nuo 2013 m. prašo Baltarusijos atlikti nepriklausomą aikštelių vertinimą pasitelkiant šią TATENA misiją.

Pažymėtina, kad 2017 m. sausio 16-20 Astravo AE buvo atliekama TATENA SEED misija, tačiau, kaip Lietuvą informavo TATENA atstovai, ji buvo nepilna. Misijos apimtis, kurią pagal galiojančias taisykles nustatė Baltarusija, apsiribojo atominės elektrinės inžinerinio projekto atsparumo išorinėms grėsmėms vertinimu, tačiau tokie esminiai Lietuvos keliami klausimai kaip seisminiai ir geologiniai aikštelių tyrimai ir parinkimo kriterijai, jų tinkamumas atominės elektrinės statybai, poveikio aplinkai vertinimas nebuvo analizuojami šios misijos metu. Nors TATENA misija analizavo tik siaurą klausimų spektrą, Baltarusija viešojoje erdvėje daro apibendrinančias išvadas ir komunikuoja apie Astravo AE projekto sėkmę. Lietuva ir toliau reikalauja, kad Baltarusija pasikviestų pilnos apimties SEED misiją, kuri įvertintų galimų Baltarusijos AE statybos aikštelių tyrimus ir įvertinimą, parinkimo kriterijus ir jų tinkamumą AE statybai.

2014-2017 m. laikotarpiu Espo konvencijos Įgyvendinimo komitetas toliau nagrinėjo Astravo AE bylą ir pripažino, kad siekiant įvertinti Baltarusijos atitiktį Espo konvencijos nuostatoms, būtina įkurti tarptautinę ekspertų grupę, kuri išnagrinėtų Astravo AE bylos mokslinius ir technologinius aspektus bei įvertintų Astravo AE projekto tarpvalstybinio PAV procesą. Lietuvos ir Baltarusijos nuomonės dėl Komiteto siūlymo sukurti tarptautinę ekspertų grupę radikalčiai išsiskiria: Baltarusija griežtai atmeta šią iniciatyvą, o Lietuva ją palaiko. 7-ajame Espo konvencijos Šalių susitikime, kuris vyks 2017 m. birželio 13-16 d. Minske, bus sprendžiama dėl tarptautinės ekspertų grupės įkūrimo ir Baltarusijos atitikties konvencijos nuostatoms vystant Astravo AE.

Lietuvos ekspertų vertinimu, Baltarusija nesiėmė veiksmų, kad įgyvendintų 2014 m. Espo konvencijos 6-ojo Šalių susitikimo pateiktas rekomendacijas, todėl Baltarusijos padaryti Espo konvencijos pažeidimai lieka neištaisyti.

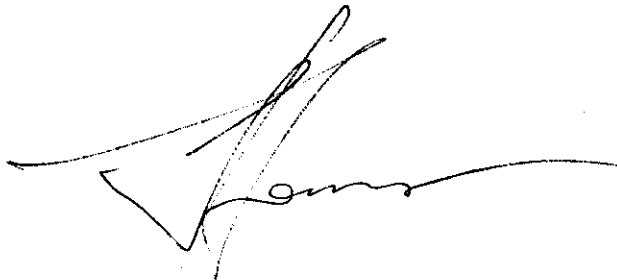
Orhuso konvencija. 2014 m. birželio 30–liepos 2 d. vykęs Jungtinių Tautų konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimančias sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais (toliau – Orhuso konvencija) 5-asis Šalių susitikimas pripažino, kad Baltarusija, vystydama Astravo AE projektą, pažeidė ir Orhuso konvenciją. Šios išvados, kurių rengime aktyviai dalyvavo ir Lietuva, buvo priimtos išnagrinėjus Europos NVO asociacijos „European Eco Forum“ 2009 m. pateiktą skundą. Lietuva mano, kad Baltarusija pažeidė Orhuso konvencijos nuostatas ne tik savo, bet ir Lietuvos visuomenės atžvilgiu, todėl 2015 m. kovo 25 d. pateikė skundą konvencijos Atitikties komitetui dėl Baltarusijos veiksmų vystant AE projektą. Lietuvos skunde teigiama, kad Baltarusija nepateikė informacijos apie Astravo AE projekto poveikį Lietuvai, neatsakė į Lietuvos klausimus dėl projekto aplinkosaugos ir branduolinės saugos aspektų, nesurengė viešųjų klausimų Lietuvos visuomenei ir neatsižvelgė į jos pastabas bei komentarus.

Helsinkio vandens konvencija. Kadangi Baltarusija planuoja Astravo AE reaktorių aušinimui naudoti Neries vandenį, Lietuva, pabrėždama šio projekto galimą įtaką Neries ir Nemuno upių baseinui, nuolat kelia Astravo AE projekto aplinkosaugos klausimus ir Helsinkio vandens konvencijoje. Lietuvos iniciatyva 2013 m. ES Užsienio reikalų tarybos išvadose dėl ES Vandens diplomatijos buvo įtvirtintas bendradarbiavimo dėl tarpvalstybinių vandens resursų naudojimo principas. Pažymėtina, kad Lietuva su Baltarusija ir Rusija neturi teisinio reguliavimo, susijusio su Nemuno baseino vandens telkinių naudojimu ir apsauga, todėl Lietuva ragina Baltarusiją kuo greičiau pasirašyti dvišalį Techninį protokolą dėl bendradarbiavimo Nemuno baseino valdymo klausimais ir baseino vandens atsakingo naudojimo. Baltarusija nuo 2009 m. vilkina šio dokumento pasirašymą.

Apibendrinant galima konstatuoti, jog Baltarusija nevykdo nuolatinių Lietuvos reikalavimų ir tarptautinių organizacijų rekomendacijų užtikrinti tarptautinių branduolinės saugos ir aplinkosaugos standartų laikymąsi, vadovautis skaidrumo, atvirumo ir geros kaimynystės principais, operatyviai ir išsamiai informuoti Lietuvą apie Astravo AE vykstančius incidentus, užtikrinti aukštą projektą vystančių organizacijų darbo ir saugos kultūrą. Baltarusija neteikia prašomos informacijos apie Astravo AE projekto vystymą, siekia nuslėpti statybų aikštelėje vykstančius incidentus, selektyviai naudojasi tarptautiniais branduolinės saugos užtikrinimo instrumentais ir skleidžia tikrovės neatitinkančią informaciją Baltarusijoje ir kaimyninėse šalyse.

Remiantis aukščiau išdėstytais argumentais bei atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos būtinųjų priemonių, skirtų apsaugoti nuo trečiųjų šalių nesaugių branduolinių elektrinių keliamų grėsmių, įstatymo Nr. XIII-306 3 str. 1-3 d. nurodytas aplinkybes, sąlygas ir kriterijus, Astravo AE turi būti pripažinta kaip nesaugi ir kelianti grėsmę Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui, aplinkai ir visuomenės sveikatai.

Viceministras

Albinas Zananavičius

**VALSTYBINĖ ATOMINĖS ENERGETIKOS SAUGOS
INSPEKCIJA**

Biudžetinė įstaiga, A.Goštauto g. 12, LT-01108 Vilnius
tel. (8 5) 262 4141 / 266 1584, faks. (8 5) 261 4487, el.p. atom@vatesi.lt, <http://www.vatesi.lt>
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188639874

Lietuvos Respublikos
energetikos ministerijai

2017-05-24 Nr.(11.16-31) 22.1- 391

Elektroninio pristatymo sistema

**DĖL BALTARUSIJOJE ASTRAMO RAJONE STATOMOS BRANDUOLINĖS
ELEKTRINĖS BRANDUOLINĖS IR RADIACINĖS SAUGOS VERTINIMO**

Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija, vadovaudamasi Vyriausybės Kanclerio 2017 m. gegužės 15 d. pavedimu Nr. S-17-1224, pagal savo kompetenciją atliko Baltarusijoje Astramo rajone statomos Baltarusijos branduolinės elektrinės branduolinės ir radiacinės saugos vertinimą. Remiantis atlikto vertinimo rezultatais, siūloma statomą Astramo rajone Baltarusijos branduolinę elektrinę pripažinti nesaugia.

PRIDEDAMA. Baltarusijoje Astramo rajone statomos branduolinės elektrinės branduolinės ir radiacinės saugos vertinimas, 10 lapų.

Viršininkas

Michail Demčenko

V. Legenis, tel. (8 5) 266 1577, el. p. vladislav.legenis@vatesi.lt
2017-05-23

VALSTYBINĖS ATOMINĖS ENERGETIKOS SAUGOS INSPEKCIJA

**BALTARUSIJOJE ASTRAMO RAJONE STATOMOS BRANDUOLINĖS ELEKTRINĖS
BRANDUOLINĖS IR RADIACINĖS SAUGOS VERTINIMAS**

2017 m. gegužės 23 d.

Vilnius

1. Įvadas

Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija (toliau – VATESI), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos būtinųjų priemonių, skirtų apsaugoti nuo trečiųjų šalių nesaugių branduolinių elektrinių keliamų grėsmių, įstatymu (toliau – Įstatymas), pagal savo kompetenciją atliko Baltarusijoje Astramo rajone statomos Baltarusijos branduolinės elektrinės (toliau – Baltarusijos BE) branduolinės ir radiacinės saugos vertinimą.

Baltarusijos BE statoma Astramo rajone, apie 40 km nuo Vilniaus (apie 50 km nuo Vilniaus centro), 20 km nuo Lietuvos Respublikos sienos. Joje numatoma eksploatuoti du VVER-1200 tipo reaktorius (projektas AES-2006/V491). Pirmąjį reaktorių planuojama paleisti 2019 m., o antrąjį – 2020 m.

Atkreiptinas dėmesys, kad Europos Sąjungos šalyse statomos ir eksploatuojamos branduolinės elektrinės (toliau – BE) turi atitikti šiuolaikinius branduolinės saugos standartus – Tarptautinės atominės energijos agentūros (toliau – TATENA) saugos reikalavimus. Vakarų Europos šalių branduolinės saugos reguliavimo institucijų asociacijos (angl. *Western European Nuclear Regulators Association*, toliau – WENRA) keliamus saugos tikslus ir lygius, taip pat gerosios praktikos rekomendacijas. Atkreiptinas dėmesys, kad Baltarusija dalyvauja WENRA veikloje kaip stebėtoja. Baltarusija pagal Jungtinių Tautų Poveikio aplinkai įvertinimo tarpvalstybiniame kontekste konvenciją (toliau – Espoo konvencija) ir Branduolinės saugos konvenciją (toliau – BSK) teikdama informaciją Lietuvai apie statomą Baltarusijos BE nepademonstravo, kad ši BE atitinka šiuolaikinius branduolinės saugos standartus.

Baltarusijoje statoma BE yra arčiau kaip 100 kilometrų nuo Lietuvos Respublikos sienos ir dėl to dalis Lietuvos Respublikos teritorijos patenka į jos išplėstinę avarinio planavimo zoną, todėl, vadovaujantis Įstatymo 3 straipsnio 1 dalimi, turi būti atliktas vertinimas dėl šios BE atitikimo tarptautiniams branduolinės ir radiacinės saugos reikalavimams.

2. Baltarusijos BE branduolinės ir radiacinės saugos vertinimas

Vertinimas atliktas pagal šiuos Įstatymo 3 straipsnio kriterijus:

2.1. BE geografinė padėtis ir statybos aikštelės parinkimo tinkamumas – gyventojų skaičius poveikį galinčiose patirti teritorijose, atstumas iki pagrindinių valstybės institucijų, elektrinės statybos aikštelės pasirinkimo pagrįstumas, įskaitant tinkamą gamtos reiškinių ir žmogaus veiklos galimai sukeltų poveikių įvertinimą, galimą užterštumo mastą ir padarinius neįprastųjų įvykių ar branduolinių ir radiologinių avarijų atveju, ekstremaliųjų situacijų valdymo, gyventojų apsaugos priemonių taikymo poreikį ir galimybes, regiono geografinius, demografinius, meteorologinius, klimato ir kitus svarbius ypatumus;

Vertinimas:

2.1.1. TATENA saugos reikalavimuose NS-R-3 (Rev. 1) „Branduolinės energetikos objektų aikštelės vertinimas“ (toliau – NS-R-3) yra pateikti reikalavimai branduolinės energetikos objektų (toliau – BEO) aikštelės vertinimo aspektams, kurie gali įtakoti BEO saugą. NS-R-3 2.1 papunktyje yra nurodyti trys aspektai, kurie BEO aikštelės vertinimo metu turi būti išnagrinėti ir įvertinti:

- a) išorinių gamtinių ir žmogaus veiklos sukelti įvykiai BEO aikštelėje ir jo aplinkoje;
- b) BEO aikštelės ir jo aplinkos savybės, turinčios įtakos radionuklidų išmetimų sklaidai bei šių išmetimų poveikis gyventojams ir aplinkai;
- c) gyventojų tankis, gyventojų pasiskirstymas ir kitos BEO aikštelės bei jo aplinkos savybės, galinčios turėti įtakos avarinės parengties priemonių įgyvendinimui.

Išoriniai gamtiniai ir žmogaus veiklos sukelti įvykiai BEO aikštelėje ir jos aplinkoje

Pagal NS-R-3 2.1 papunkčio a) dalį Baltarusijos pusė nepateikė įrodymų, kad atliekant pasirinktos Baltarusijos BE aikštelės Astravo rajone tyrimus buvo tinkamai įvertintas galimas grunto suskystėjimas, hidrologinės bei seisminės sąlygos (šio aspekto detalios vertinimo rekomendacijos pateiktos TATENA saugos vadove NS-G-3.6 „Geotechniniai aikštelės vertinimo aspektai ir branduolinės elektrinės pamatai ir pagrindai“ ir TATENA specialiajame saugos vadove SSG-9 „Seisminio pavojaus įvertinimas vertinant branduolinių energetikos objektų aikštelę“). Atkreiptinas dėmesys, kad Baltarusijos mokslininkai 1993 m. atliktos studijos „Galimų vietų branduolinės elektrinės statybai (potencialių aikštelių) Baltarusijos Respublikos teritorijoje tiriamųjų darbų atlikimas“ ataskaitoje pažymėjo, kad įvertinus 28 potencialias aikšteles BE statybai Baltarusijoje, pagal geologinius parametrus Astravo aikštelė pripažinta kaip netinkama BE statybai.

BEO aikštelės bei jos aplinkos savybės, turinčios įtakos radionuklidų išmetimų sklaidai bei šių išmetimų poveikis gyventojams ir aplinkai

Pagal NS-R-3 2.1. papunkčio b) dalį, Baltarusijos pateikta informacija apie tikėtinas gyventojų apšvitos dozes yra neišsami ir nepakankama. Nepateikta informacija, kaip buvo

įvertinta gyventojų apšvita normalaus BE eksploatavimo atveju ir kaip radiologinis poveikis buvo vertinamas Lietuvos gyventojams. Dokumentuose yra nurodytos gyventojų apšvitos dozių prognozės, tačiau nepateiktas laiko intervalas, per kurį gyventojai galėtų gauti prognozuojamas dozes. Informacija pateikta apie gyventojų apšvitos vertinimo modelį ir šio modelio parametrus vertinant avarijas Baltarusijos BE yra neišsami ir nepakankama. Avarijų atveju pasirinktas radionuklidų išmetimo aukštis (0 m nuo žemės paviršiaus) yra konservatyvus prognozuoti radioaktyviųjų medžiagų sklaidą ir avarijos padarinius Astravo aikštelėje, tačiau nėra konservatyvus vertinant medžiagų pernašą didesnėje teritorijoje, įskaitant ir Lietuvos Respublikos teritoriją. Vadovaujantis TATENA rekomendacijų vadovo NS-G-3.2 „Radioaktyviųjų medžiagų sklaidos ore ir vandenyje bei gyventojų pasiskirstymo įvertinimas vertinant branduolinės elektrinės aikštelę“ (angl. *Dispersion of Radioactive Material in Air and Water and Consideration of Population Distribution in Site Evaluation for Nuclear Power Plants*) 2.42 papunkčiu, turėtų būti parinktas realus išmetimo aukštis (radionuklidų išmetimo aukštis atitinkantis BE ventiliacijos kamino aukštį, paprastai apie 100 m), kuris prognozuotų galimą radioaktyviųjų medžiagų sklaidą avarijos Baltarusijos BE atveju Lietuvos teritorijoje (esant išmetimui didesniame aukštyje, tikėtina didesnė radioaktyviųjų medžiagų sklaida ir jų pernaša didesnėje teritorijoje). Be to, atliekant sunkiosios (neprojektinės) avarijos Baltarusijos BE vertinimą (žr. Baltarusijos BE poveikio aplinkai vertinimo ataskaitos 14.5.5.2 skyriaus 157 lentelę) taikyta prielaida, kad į aplinką išmetama $4,1 \times 10^{14}$ Bq radioaktyviojo jodo ^{131}I . Remiantis technine literatūra (Gianni Petrangeli „Nuclear Safety“, 14 psl., 2-1 lentelė) 1000 MW elektrinės galios reaktoriuje radioaktyviojo jodo ^{131}I yra apie $3,2 \times 10^{18}$ Bq. Vadinas, atliekant neprojektinės avarijos Baltarusijos BE vertinimą daroma prielaida, kad į atmosferą išmetama tik apie 0,013% radioaktyviojo jodo ^{131}I , nors, vadovaujantis Tarptautinės branduolinių ir radiologinių įvykių skalės (angl. *The International Nuclear and Radiological Event Scale – INES*) naudotojo vadovo 2.2.2 papunkčiu, 7 lygio atitikmens pagal INES skalę avarijai (Černobylio ir Fukušimos masto BE avarijos) rekomenduojamas didesnis nei 50 tūkstančių TBq (5×10^{16} Bq) į aplinką išmetamo radioaktyviojo jodo ^{131}I aktyvumas (apie 1,6%), todėl galima teigti, kad avarinės situacijos Baltarusijos BE pasekmių vertinimas yra labai nekonservatyvus. Pažymėtina, kad tiek Baltarusijos BE poveikio aplinkai vertinimo ataskaitoje, tiek Baltarusijos pateiktoje papildomoje informacijoje pateikti skaičiavimo rezultatai yra neaiškūs (vienodi projektinės ir sunkiosios avarijos atveju), nors skaičiavimams pasirinkti skirtingi pradiniai duomenys ir sąlygos. Dėl šių priežasčių negalima teigti, kad nebus poveikio Lietuvos gyventojams įvykus projektinei ir sunkiajai avarijoms, nes jis nebuvo tinkamai įvertintas. Pažymėtina, kad vertinti Baltarusijos BE avariją, kuri pagal INES atitiktų 7 lygį, būtina dėl to, kad tik toks vertinimas atspindėtų galimą radionuklidų sklaidą ir poveikį Lietuvos Respublikos teritorijai tokios branduolinės avarijos atveju.

Gyventojų tankis, gyventojų pasiskirstymas bei kitos BEO aikštelės bei jos aplinkos savybės, galinčios turėti įtakos avarinės parengties priemonių įgyvendinimui

Pagal NS-R-3 2.1. papunkčio c) dalį bei 2.27, 4.10-4.13 papunkčius. BEO aikštelės vertinimo metu turi būti išanalizuota ir įvertinta galimybė už aikštelės ribų taikyti reikiamas avarinės parengties priemones. Šios analizės metu turi būti įvertintas gyventojų tankis ir jų pasiskirstymas BEO regione, esama infrastruktūra, žemės ir vandens naudmenų naudojimo sąlygos bei kiti veiksniai, galintys turėti įtakos avarinės parengties priemonių taikymui. Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas ne tik gyventojams, gyvenantiems šalia BEO, bet ir tankiai apgyvendintoms vietovėms (gyvenvietėms, miestams) regione ir vietovėms, kuriose yra institucijos su dideliu gyventojų skaičiumi (pavyzdžiui, mokyklos, ligoninės, kalėjimai). Regiono spindulys turi būti parenkamas atsižvelgiant į nacionalinius reikalavimus ir specifines sąlygas. Gyventojų pasiskirstymo duomenys turi būti išnagrinėti atsižvelgiant į kryptį ir atstumą nuo BEO. Jei nėra patikimų duomenų, turi būti organizuojami tiriamieji darbai, siekiant nustatyti esamą ir būsimą gyventojų, kuriuos gali paveikti jonizuojančioji spinduliuotės nuo BEO, įskaitant ir sunkiųjų avarių atvejus, pasiskirstymą. Parenkant aikštelę turi būti atliktas radionuklidų išmetimų poveikio vertinimas normalaus eksploatavimo, projekte numatytų avarių ir sunkiųjų (neprojektinių) avarių atvejais.

Pagal TATENA rekomendacijas „Veiksmai, kuriais siekiama apsaugoti gyventojus esant ekstremaliai situacijai dėl sunkiųjų avarių lengvojo vandens reaktoriuose“ (angl. *Actions to Protect the Public in an Emergency due to Severe Conditions at a Light Water Reactor*, 2013), reaktoriams, kurių šiluminė galia didesnė kaip 1000 MW, išplėstinio planavimo atstumu (100 km) paskelbus bendrosios avarijos klasę turi būti planuojama atlikti radiologinę stebėseną ir radiologinį situacijos vertinimą, siekiant nustatyti teritorijas, kuriose po žymaus radioaktyviųjų medžiagų išmetimo į aplinką reikia taikyti gyventojų apsaugomuosius veiksmus ir avarijos padarinių šalinimo veiksmus. Šioje zonoje tam tikromis sąlygomis sunkiosios avarijos atveju gali prireikti gyventojų evakuacijos ir perkėlimo laikotarpiui iki mėnesio. Vadovaujantis Europos radiacinę saugą reguliuojančiųjų institucijų vadovų asociacijos (HERCA) ir WENRA metodika geresniam tarpvalstybiniam koordinavimui taikant apsaugomuosius veiksmus per ankstyvąją branduolinės avarijos fazę (angl. *HERCA-WENRA Approach for a better cross-border coordination of protective actions during the early phase of a nuclear accident*, 2014, toliau – *HERCA-WENRA*), vykstant sunkiajai avarijai su apsauginio gaubto vientisumo praradimu, priklausomai nuo vėjo krypties, iki 100 km atstumu turi būti taikomi gyventojų slėpimasis ir jodo profilaktika, o prireikus ir kiti apsaugomieji veiksmai.

Dėl palyginti mažo Baltarusijos BE aikštelės atstumo iki Lietuvos sienos ir, ypač, iki Vilniaus (vos 40 km), branduolinės ar radiologinės avarijos Baltarusijos BE atveju 1/3 Lietuvos

gyventojų, įskaitant Vilniaus miestą, kuriame šiuo metu gyvena daugiau kaip 500 tūkst. žmonių, galėtų patirti žalingą jonizuojančiosios spinduliuotės poveikį. Aikštelės parinkimo proceso metu Baltarusija nesivadovavo TATENA bei HERCA-WENRA avarinės parengties kriterijais, t.y. svarbu įvertinti gyventojų pasiskirstymą BE regione, avarinės parengties priemonės bei šių priemonių galimą taikymą. Avarinės parengties priemonių šioje teritorijoje (atsižvelgiant į gyventojų skaičių) parengimas ir palaikymas Lietuvai pareikalaus nemažai lėšų. Pačių priemonių įgyvendinimas, atsižvelgiant į gyventojų skaičių bei pasiskirstymą, gali būti komplikotas bei komplikotas gali būti avarijos valdymas, kadangi Vilniuje įsikūrusios visos valstybės institucijos, dalyvaujančios avarinės parengties valdyme.

Vadovaujantis NS-R-3 2.2 papunkčiu, BEO aikštelė pripažįstama netinkama, jei jos trūkumai, nustatyti vertinant NS-R-3 2.1 papunktyje nurodytus aspektus, negali būti kompensuojami BEO projekto techniniais sprendimais, aikštelės apsaugos priemonėmis bei organizacinėmis priemonėmis. Lietuva, neturėdama įrodymų, kad buvo tinkamai įvertintas pasirinktos Astravo rajone aikštelės atitikimas TATENA saugos reikalavimams NS-R-3 ir jį papildantiems TATENA saugos vadovams, siekė, kad Baltarusijos pusė pakviestų pilnos apimties TATENA aikštelės vertinimo misiją (angl. *The Site and External Event Design mission*, toliau – SEED misija), kuri atliktų išsamų pasirinktos Astravo rajone aikštelės tinkamumo BE statybai įvertinimą. 2017 m. sausio 16-20 d. Baltarusijoje vyko TATENA SEED misiją. Atkreiptinas dėmesys, kad TATENA ekspertai nevertino Astravo aikštelės parinkimo ir vertinimo bei BE poveikio aplinkai aspektų. Pilnos apimties TATENA SEED misiją sudaro šeši moduliai, tuo tarpu misijos metu TATENA ekspertai vertino statomą Baltarusijos BE pagal vieną arba du modulius, susijusius su Baltarusijos BE projekto atsparumu išorės pavojams. Šios misijos ekspertai nevertino, kaip Baltarusija pasirinko ir įvertino statybos vietą (aikštelę), įskaitant išorinių gamtinių ir žmogaus veiklos sukeltų įvykių poveikių dydžių nustatymą, taip pat kaip pati BE veikla paveiks aplinką – tai yra tie pagrindiniai klausimai, kurie Lietuvai kelia didžiausią susirūpinimą. TATENA SEED misija Baltarusijoje buvo nepilnos apimties. Misijos apimtis, kurią pagal galiojančias taisykles nustatė pati Baltarusija, apsiribojo tik Baltarusijos BE projekto vertinimais, o patys svarbiausi vertinimai dėl aikštelės parinkimo ir vertinimo BE statybai bei poveikio aplinkai, nebuvo atlikti.

BSK 17 straipsnio (Aikštelės parinkimas) 2 dalyje yra nustatyta, kad kiekviena Susitariančioji šalis turi imtis atitinkamų veiksmų, užtikrinančių, kad būtų parengtos ir įdiegtos atitinkamos procedūros, skirtos ketinamo pastatyti BEO galimam poveikiui žmonėms, visuomenei bei aplinkai įvertinti. Baltarusija, nesilaikydama NS-R-3 2.1, 2.27 ir 4.10-4.13 papunkčių reikalavimų, pažeidžia BSK 17 straipsnio 2 dalį.

Atkreiptinas dėmesys, kad Espoo Konvencijos įgyvendinimo komitetas 2014 m. taip pat paragino Baltarusiją pakviesti TATENA SEED misiją, siekiant įvertinti aikštelės parinkimo kriterijus ir Baltarusijos BE poveikį aplinkai, tačiau Baltarusija ignoravo SEED modulius, skirtus įvertinti šiuos aspektus.

Išvados:

1. Baltarusija nepateikė įrodymų, kad pasirenkant aikštelę Astravo rajone Baltarusijos BE statyti buvo tinkamai įvertintas Lietuvos gyventojų skaičius, jų pasiskirstymas ir kiti veiksniai, reikšmingi avarinės parengties priemonių įgyvendinimui, radiologinis poveikis Baltarusijos BE normalaus eksploatavimo metu ir avarių atvejais.
2. Nepateikti įrodymai, kad žalingo jonizuojančiosios spinduliuotės poveikio gyventojams rizika, įvykus sunkiajai (neprojektinei) avarijai Baltarusijos BE, būtų priimtina žemo lygio. Dėl palyginti mažo Baltarusijos BE aikštelės atstumo iki Vilniaus ir jo regiono, sunkiosios avarijos Baltarusijos BE atveju 1/3 Lietuvos gyventojų (iki 100 km atstumu nuo Baltarusijos BE) galėtų patirti žalingą jonizuojančiosios spinduliuotės poveikį. Tokią ypač sudėtingą situaciją būtų labai sunku valdyti, kadangi valstybės institucijos būtų priverstos dirbti to paties poveikio sąlygomis.
3. Baltarusija pasirinkdama statybos aikštelę Astravo rajone tinkamai neatsižvelgė į galimus seisminius ir kitus gamtinius pavojus, taip pat nepateikė įrodymų, kad Baltarusijos BE aikštelė parinkta vadovaujantis TATENA saugos reikalavimais NS-R-3.
4. Baltarusija nesilaikydama NS-R-3 2.1, 2.27 ir 4.10-4.13 papunkčių reikalavimų, pažeidžia BSK 17 straipsnio 2 dalį.
5. Nepakviesta pilnos apimties TATENA SEED misija, vertinanti aikštelės parinkimą ir vertinimą BE statybai bei BE poveikį aplinkai.

2.2. Vertinamos BE technologiniai ypatumai – konkretūs saugą užtikrinantys projektiniai sprendiniai, statybos ir eksploatavimo faktinio įgyvendinimo aplinkybės:

Vertinimas:

Vadovaujantis TATENA specialiųjų saugos reikalavimų SSR-2/1 (Rev.1) „Branduolinės elektrinės projektas“ dešimtoju reikalavimu „Saugos įvertinimas“ (4.17-4.18 papunkčiai), išsami tikimybinių saugos analizė (toliau – TSA) turi būti atlikta projektuojant BE. Taip pat remiantis WENRA 2013 m. paskelbto dokumento „Ataskaita apie naujų branduolinių elektrinių saugą“ 3.4 papunkčiu, naujoms BE turi būti atlikta išsami antrojo lygio TSA, skirta analizuoti priemones sunkiosioms avarijoms valdyti ir jų efektyvumą, apsauginio gaubto konstrukcijos patikimumą.

Baltarusijos pateiktoje papildomoje informacijoje Lietuva nustatė, kad išsami antrojo lygio TSA Baltarusijos BE nėra atlikta.

Remiantis WENRA 2013 m. paskelbto dokumento „Ataskaita apie naujų branduolinių elektrinių saugą“ 3.7 papunkčiu, visų naujų BE projektuose turi būti įvertintas sunkaus lėktuvo sudužimo poveikis. Šis reikalavimas priimtas atsižvelgiant į 2001 m. rugsėjo 11 d. teroristinį įvykį ir jo padarinius JAV ir yra taikomas nepaisant tokio įvykio tikimybės bei neatsižvelgiant į nustatytus oro koridorius. Baltarusijos pusė nepateikė informacijos, kad projektuojant Baltarusijos BE buvo įvertintas sunkiojo lėktuvo sudužimo poveikis ir yra numatytos techninės ir organizacinės priemonės, užtikrinančios, kad tokio poveikio atveju bus:

- sustabdytas BE reaktorius;
- išvengta BE reaktoriaus šerdies pažeidimų ir užtikrintas BE reaktoriaus aušinimas;
- užtikrintas saugyklose saugomų kuro rinklių vientisumas taip, kad būtų išlaikyta pokritinė saugyklose saugomo kuro būsena ir užtikrintas saugyklose saugomų panaudoto kuro rinklių aušinimas;
- imtasi radiologinius padarinius švelninančių priemonių bei priemonių, skirtų avarinių sąlygų vystymosi į labiau nepalankias, išvengimui.

Tokiu būdu išlieka neatsakytas saugos klausimas dėl Baltarusijos BE atsparumo sunkiojo lėktuvo poveikiui. Šį saugos trūkumą taip pat nustatė Suomijos branduolinę ir radiacinę saugą reguliuojanti institucija (toliau – STUK), peržiūrėjusi paraiškos dokumentus dėl analogiško BE projekto (AES-2006/V491) įgyvendinimo Suomijoje, Hanhikivi aikštelėje. STUK yra iškėlęs reikalavimą įvertinti sunkiojo lėktuvo poveikį projektuojant Hanhikivi 1 BE, numatant projekte būtinas technines priemones. Taip pat STUK kelia saugos klausimus, susijusius su pastatų, kuriuose sumontuotos saugos sistemos, atsparumu vidiniams poveikiams, sunkiųjų avarių valdymui numatytų sistemų nepriklausomu, įvairovės principo koncepcija, pasyvių sistemų atestacija, reaktoriaus korpuso plieno savybėmis, protėkio prieš suyrant (angl. „*Leak before breake*“) koncepcija, automatikos architektūra. Suomijai pareikalavus, BE projekto (AES-2006/V491) tiekėjas (Rusijos valstybės įmonė „Rosatom“) sutiko pakoreguoti pradinį BE projektą ir įdiegti būtinas technines priemones.

2011 m. po avarijos Fukušimos BE visose Europos sąjungos (toliau – ES), Šveicarijos ir Ukrainos BE buvo atlikti rizikas ir atsparumą vertinantys testai (toliau – „streso testai“). 2011 m. birželio 23 d. Baltarusija su Europos Komisija pasirašė bendrą deklaraciją, kuria įsipareigojo (deklaracijos tekste „*Confirm their willingness*“) Baltarusijos BE atlikti „streso testus“. „Streso testai“ apima branduolinių elektrinių saugos papildomą įvertinimą, taip pat jų metu įvertinama, ar BE yra numatyta pakankamai saugos užtikrinimo priemonių, galinčių atlaikyti ekstremalius gamtos reiškinius (pvz., žemės drebėjimą, nepalankias oro sąlygas, užtvindymą ir kitus poveikius)

bei tinkamai suvaldyti tokių avarių padarinius. Baltarusija numačiusi užbaigti „streso testus“ 2017 m. Atkreipiamė dėmesį, kad „streso testų“ planavimas ir atlikimas užima daug laiko, kuris apima branduolinės saugos papildomą peržiūrą, atliekamą licencijos turėtojo, nacionalinės ataskaitos parengimą, už kurią atsakinga reguliuojanti institucija, jos peržiūrą, kurią atlieka ENSREG paskirti ekspertai, ir saugą gerinančių priemonių, nustatytų „streso testų“ proceso metu, įgyvendinimas. Šiuo metu Baltarusijos reguliuojanti institucija peržiūri licencijos turėtojo pateiktą branduolinės saugos papildomos peržiūros ataskaitą bei iki 2017 m. rugpjūčio 31 d. planuoja parengti nacionalinę ataskaitą ir ją pateikti ENSREG peržiūrai. Kyla abejonių, ar „streso testai“ bus atlikti, įskaitant būtinų saugos gerinimo priemonių pagal „streso testų“ rezultatus įgyvendinimą iki Baltarusijos BE 1-ojo energijos bloko paleidimo.

Išvados:

1. Projektuojant Baltarusijos BE nebuvo įvertintas sunkiojo lėktuvo sudužimo poveikis ir nėra numatytos techninės ir organizacinės priemonės, užtikrinančios projekto atsparumą tokiam poveikiui. Taip pat nepateikta įrodymų, kad Baltarusijos BE projekte buvo tinkamai įvertinti pastatų, kuriuose sumontuotos saugos sistemos, atsparumas vidiniams poveikiams, sunkiųjų avarių valdymui numatytų sistemų nepriklausomas, įvairovės principo koncepcija, pasyvių sistemų atestacija, reaktoriaus korpuso plieno savybės, protėkio prieš suyrimą (angl. „Leak before breake“) koncepcija, automatikos architektūra;
2. Neatlikus antrojo lygio TSA negalima tinkamai įvertinti Baltarusijos BE saugos lygio;
3. Neatlikti Baltarusijos BE „streso testai“;

2.3. Pasirengimas eksploatuoti BE ir branduolinės saugos užtikrinimas – ar elektrinę statančios arba eksploatuojančios valstybės institucijos, organizacijos ir tiekėjai yra besąlygiškai įsipareigoję užtikrinti atitiktį branduolinės ir radiacinės saugos ir žmonių saugumo reikalavimams visais – nuo statybos aikštelės parinkimo, projektavimo, statybos, pripažinimo tinkama eksploatuoti iki eksploatavimo nutraukimo – BE veiklos etapais:

Vertinimas:

Vadovaujantis BSK 10 straipsniu, kiekviena Susitariančioji šalis turi imtis atitinkamų veiksmų, užtikrinančių, kad visos organizacijos, kurių veikla, tiesiogiai susijusi su branduolinės energetikos objektais, įgyvendintų politiką, pagal kurią branduolinei saugai būtų teikiama pirmenybė. Baltarusijos pusė, nesilaikydama branduolinės saugos reikalavimų parenkant Baltarusijos BE aikštelę (žr. šio vertinimo 2.1 papunktį) ir rengiant Baltarusijos BE saugą užtikrinančius projektinius sprendimus (žr. šio vertinimo 2.2 papunktį), pažeidžia ir BSK 10 straipsnį.

Vadovaujantis TATENA bendrųjų saugos reikalavimų GSR Part 2 „Vadovavimas ir saugos valdymas“ vienuoliktuoju reikalavimu „Tiekėjų grandinės valdymas“ (4.33-4.36

papunkčiai) ir dvyliktuoju reikalavimu „Saugos kultūros skatinimas“, licencijos turėtojas turi kontroliuoti tiekėjų veiklą bei skatinti ir išlaikyti aukštą organizacijos bei tiekėjų saugos kultūros lygį. Incidentai Baltarusijos BE (iš jų svarbiausi – 2016 m. balandžio 8 d. incidentas, kai liejant pagalbinio pastato perdangas sugriuvo laikančiosios konstrukcijos, 2016 m. liepos 10 d. įvykęs reaktoriaus korpuso kritimas ir 2016 m. gruodžio 26 d. incidentas, kai gabenamas reaktoriaus korpusas kliudė geležinkelio infrastruktūros stulpą) rodo, kad licencijos turėtojas ir jo tiekėjai susiduria su sisteminėmis problemomis: žema darbo saugos kultūra, neužtikrinama darbų kokybės kontrolė, nesilaikoma instrukcijų, viešojoje komunikacijoje dominuoja informacijos slėpimo ir neigimo, o ne atvirumo ir skaidrumo principai.

Minėti įvykiai yra susiję su licencijos turėtojo tiekėjų darbo kokybės užtikrinimu. Atsižvelgiant į tai, kad Baltarusijos BE anksčiau būta ir daugiau įvykių, susijusių su kokybės užtikrinimo trūkumais, tikėtina, kad egzistuoja bendresnė problema, susijusi su licencijos turėtojo negebėjimu veiksmingai kontroliuoti tiekėjų darbą ir užtikrinti, kad Baltarusijos BE yra statoma pagal suderintą projekcinę dokumentaciją.

Išvados:

- 1. Baltarusija, nesilaikydama branduolinės saugos reikalavimų parenkant Baltarusijos BE aikštelę ir rengiant Baltarusijos BE saugą užtikrinančius projektinius sprendimus, pažeidžia BSK 10 straipsnį;**
- 2. Licencijos turėtojas (Respublikinė unitarinė įmonė „Baltarusijos branduolinė elektrinė“) neužtikrina, kad Baltarusijos BE yra statoma pagal suderintą projekcinę dokumentaciją ir nustatytus standartus, nevykdo tinkamos statybos proceso ir tiekėjų kontrolės bei neskatina aukšto saugos kultūros lygio.**

2.4. Tarptautinių saugos reikalavimų laikymasis – ar valstybė, parinkdama BE statybos aikštelę, ją projektuodama, statydama ir eksploatuodama, laikosi Jungtinių Tautų BSK, tarpvalstybinių susitarimų ir sutarčių bei TATENA nustatytų saugos standartų ir gerosios praktikos rekomendacijų, įskaitant TATENA, Europos Komisijos, Lietuvos Respublikos Vyriausybės įvertinimų, atliekamų vadovaujantis Europos branduolinės saugos reguliavimo institucijų grupės (ENSREG) ir Vakarų Europos šalių branduolinės saugos reguliavimo institucijų asociacijos (WENRA) paskelbtais dokumentais:

Vertinimas:

Branduolinės saugos konvencijos 17 straipsnio (Aikštelės parinkimas) 4 dalyje yra nustatyta, kad kiekviena Susitariančioji šalis turi imtis atitinkamų veiksmų, užtikrinančių, kad būtų parengtos ir įdiegtos atitinkamos procedūros, skirtos konsultacijoms su Susitariančiosiomis šalimis, esančiomis netoliese ketinamo pastatyti branduolinio įrenginio, kadangi įrenginys gali

daryti joms poveikį. Baltarusija pasirinko aikštelę Astravo rajone BE statybai neužbaigusi konsultacijų su Susitariančiosiomis šalimis, esančiomis netoliese statomos Baltarusijos BE, todėl pažeidė BSK 17 straipsnio 4 dalį.

Baltarusija taip pat nesilaiko kitų tarptautinių saugos reikalavimų, kurie yra nurodyti šio vertinimo 2.1-2.3 dalyse.

Išvados:

- 1. Baltarusija pasirinko aikštelę Astravo rajone BE statybai neužbaigusi konsultacijų su Susitariančiosiomis šalimis, esančiomis netoliese statomos Baltarusijos BE, todėl pažeidė BSK 17 straipsnio 4 dalį;**
- 2. Baltarusija taip pat nesilaiko kitų tarptautinių branduolinės ir radiacinės saugos reikalavimų, kurie yra nurodyti šio vertinimo 2.1-2.3 dalyse.**

3. Bendra atlikto vertinimo išvada

Pagal Įstatymo 3 straipsnio 3 dalies 1-4 punktuose nustatytus kriterijus siūloma statomą Astravo rajone Baltarusijos BE pripažinti nesaugia.

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS SAUGUMO DEPARTAMENTAS

Lietuvos Respublikos energetikos ministerijai

2017-05-24 Nr. 18-4490

DĖL ASTRAMO ATOMINĖS ELEKTRINĖS VERTINIMO PAGAL LIETUVOS RESPUBLIKOS BŪTINŲJŲ PRIEMONIŲ, SKIRTŲ APSISAUGOTI NUO TREČIŲJŲ ŠALIŲ NESAUGIŲ BRANDUOLINIŲ ELEKTRINIŲ KELIAMŲ GRĖSMIŲ, ĮSTATYMĄ

Valstybės saugumo departamentas, vykdydamas 2017 m. gegužės 15 d. Vyriausybės Kanclerės pavedimą Nr. S-17-1224, pagal savo kompetenciją teikia Astramo atominės elektrinės (toliau – AAE) įvertinimą (pagal Lietuvos Respublikos būtinųjų priemonių, skirtų apsisaugoti nuo trečiųjų šalių nesaugių branduolinių elektrinių keliamų grėsmių, įstatymo Nr. XIII – 306 3 str. 1-3 d. nustatytas aplinkybes, sąlygas ir kriterijus):

1. **Baltarusija, ignoruodama Lietuvos priekaištus dėl neužtikrinamo AAE saugumo, tęsia kartu su Rusijos koncernu „Rosatom“ vykdomą AAE statybą forsuotu režimu.** Tai yra daroma nepaisant 2016 m. įvykusių incidentų ir statybų nesklaidumų, apie kuriuos laiku nebuvo informuotos kaimyninės valstybės bei tarptautinės institucijos. Nepaisant to, kad AAE statybų aikštelėje jau įvyko net keli reikšmingi incidentai, Baltarusija pripažino šiuos incidentus tik patyrusi Lietuvos diplomatinį spaudimą. Be to, Baltarusijos institucijoms ir toliau nepavyksta užtikrinti sklandžios statybų eigos – esama problemų su rangovais bei reikiamos įrangos tiekimu.

2. **Nuo projekto įgyvendinimo pradžios AAE statyba vykdoma nesilaikant tarptautinių reikalavimų: statybų aikštelė pasirinkta nepaisant privalomų procedūrų tinkamai įvertinti alternatyvias aikšteles, be to, tinkamai neatlikus poveikio aplinkai vertinimo.** Astramo aikštelė kaip prioritentinė atominės jėgainės statybos vieta buvo nurodyta jau 2008 m., t. y. prieš atliekant reikiamus tyrimus bei poveikio aplinkai vertinimą. Nepaisant to, Baltarusija aktyviai siekia įrodyti, kad jos savarankiškai atliktas poveikio aplinkai vertinimas yra tinkamas. Tokiu būdu yra siekiama klaidinti tarptautinę bendruomenę bandant ją įtikinti, kad aikštelė atominei elektrinei statyti buvo tinkamai įvertinta.

3. **Rimtų abejonių kelia Baltarusijos noras ir galimybės tinkamai atlikti AAE rizikos ir atsparumo vertinimo testus (streso testus), juos objektyviai įvertinti bei pateikti išsamius rezultatus.** Atliekant streso testus ir vertinant jų rezultatus, didelę įtaką turi korporacija "Rosatom", kuri prieštarauja didesniajam šio proceso skaidrumui, motyvuodama komercine paslaptimi.

4. **AAE projektas yra finansuojamas iš Rusijos gautomis paskolomis. Ši aplinkybė sudaro sąlygas Rusijai didinti spaudimą Baltarusijai bei mažina Baltarusijos galimybes užtikrinti saugumo reikalavimus atitinkančią statybų eigą (tuo atveju, jei AAE bus pradėta eksploatuoti – užtikrinti jos saugų darbą).** Pagal kredito sutartį¹, Baltarusija įnašus kreditui išmokėti turi pradėti mokėti po to, kai bus pradėta eksploatuoti AAE, bet ne vėliau nei 2021 m. balandį.

5. **Baltarusija nėra užtikrinusi, kad bus laikomasi tarptautinių reikalavimų dėl saugaus panaudoto branduolinio kuro tvarkymo, jei AAE bus pradėta eksploatuoti.** Remiantis Tarptautinės atominės energijos agentūros (TATENA) saugumo standartais, šalis turi

¹ Rusijos ir Baltarusijos atstovai susitarė dėl AAE finansavimo 2011 metais. Šalių susitarimu, Rusija suteikia Baltarusijai 9 mlrd. USD kreditą (finansuodama 90 proc. projekto kaštų). Dėl likusios dalies (10 proc.) projekto finansavimo Baltarusija taip pat kreipėsi į Rusijos banką „Vnešekonombank“, prašydama suteikti kreditą.

įdiegti atitinkamas priemonės tam, kad būtų užtikrinti reikiami finansiniai resursai panaudoto branduolinio kuro tvarkymo išlaidoms padengti. Baltarusija nėra patikinusi, kad tokios priemonės yra numatytos.

VSD vertinimas. Atsižvelgdami į aukščiau išdėstytus argumentus, rekomenduojame AAE pripažinti nesaugia. Pažymėtina, kad VSD disponuoja papildoma **įslaptinta** informacija apie AAE statybų eigą, kuri pagrindžia abejones AAE saugumu (įslaptintą informaciją apie AAE statybų eigą VSD nuolat teikia atsakingoms institucijoms).

Direktorius

A large, stylized handwritten signature in black ink, likely belonging to Darius Jauniškis. The signature is fluid and cursive, with a long horizontal stroke at the bottom.

Darius Jauniškis